

فهرست مطالب

مقدمه	۱۵
فصل اول: مفاهیم و مبانی	۲۳
مبحث اول: برابری	۲۵
گفتار اول: مفهوم برابری	۲۵
گفتار دوم: برابری در اسناد بین‌المللی حقوق بشر	۳۵
بند اول: برابری در اعلامیه جهانی حقوق بشر	۳۵
بند دوم: برابری در میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی	۳۵
بند سوم: برابری در میثاق بین‌المللی حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی	۳۶
گفتار سوم: انواع برابری	۳۶
بند اول: برابری حقوقی	۳۷
بند دوم: برابری فرصت	۳۹
بند سوم: برابری نتیجه	۴۳
گفتار چهارم: برابری و تبعیض روا	۴۶
مبحث دوم: کرامت و منزلت انسانی	۴۸
گفتار اول: مفهوم کرامت انسانی	۴۹
بند اول: مفهوم لغوی کرامت انسانی	۴۹
بند دوم: مفهوم اصطلاحی کرامت انسانی	۵۰
گفتار دوم: کرامت انسانی در قرآن	۵۱
گفتار سوم: کرامت انسانی در اسناد بین‌المللی حقوق بشر	۵۳
گفتار چهارم: کرامت انسانی و تبعیض روا	۵۴
مبحث سوم: عدالت	۵۶
گفتار اول: مفهوم عدالت	۵۶
گفتار دوم: اقسام عدالت	۵۷
بند اول: عدالت قانونی و عدالت طبیعی	۵۸
بند دوم: عدالت مطلق و عدالت شرعی	۵۹

- بند سوم: عدالت به معنای اعم و عدالت به معنای اخص ۵۹
- بند چهارم: عدالت مقایسه‌ای و عدالت غیرمقایسه‌ای ۶۰
- بند پنجم: عدالت آیینی و عدالت ماهوی ۶۰
- گفتار سوم: عدالت در اندیشه اسلامی ۶۲
- بند اول: عدالت در قرآن ۶۲
- بند دوم: عدالت از دیدگاه امام علی (ع) ۶۴
- بند سوم: عدالت از منظر برخی اندیشمندان مسلمان ۶۷
- الف. فارابی ۶۷
- ب. ابوعلی مسکویه ۶۸
- ج. خواجه نصیرالدین طوسی ۶۹
- د. امام خمینی ۷۰
- ه. محمدباقر صدر ۷۱
- و. مرتضی مطهری ۷۲
- مبحث چهارم: انصاف** ۷۵
- گفتار اول: مفهوم انصاف ۷۵
- گفتار دوم: برخی از موارد رجوع به انصاف در قوانین ایران ۷۸
- مبحث پنجم: تبعیض** ۸۰
- گفتار اول: مفهوم تبعیض ۸۰
- بند اول: مفهوم تبعیض در کنوانسیون بین‌المللی رفع هر گونه
تبعیض نژادی ۸۱
- بند دوم: مفهوم تبعیض در کنوانسیون مبارزه با تبعیض در امر تعلیمات ۸۱
- بند سوم: مفهوم تبعیض در کنوانسیون رفع کلیه اشکال تبعیض علیه زنان: ۸۲
- بند چهارم: مفهوم تبعیض در مقاله‌نامه شماره ۱۱۱ سازمان بین‌المللی کار
(مربوط به تبعیض در امور مربوط به استخدام و اشتغال) ۸۲
- گفتار دوم: انواع تبعیض ۸۳
- بند اول: تبعیض ناروا ۸۳
- بند دوم: تبعیض روا ۸۳
- بند سوم: سیر تاریخی تبعیض روا ۸۸

فهرست مطالب @ ۷

گفتار سوم: نسبت مفاهیم تبعیض روا و اقدام مثبت	۹۷
گفتار چهارم: تبعیض روا و امتیاز ویژه (رانت)	۱۰۱
گفتار پنجم: اشکال اقدام مثبت	۱۰۴
بند اول: اقدام مثبت ضعیف	۱۰۴
بند دوم: اقدام مثبت قوی	۱۰۴

فصل دوم: نسبت تبعیض روا با برداشت های عدالت .....

مبحث اول: نسبت تبعیض روا و عدالت اجتماعی	۱۱۱
گفتار اول: مفهوم عدالت اجتماعی	۱۱۱
گفتار دوم: نظریه های عدالت اجتماعی	۱۱۴
بند اول: فایده گرایی بنای عدالت اجتماعی	۱۱۴
بند دوم: عدالت به مثابه انصاف	۱۱۵
بند سوم: عدالت به مثابه آزادی	۱۱۶
بند چهارم: عدالت به مثابه برابری	۱۱۷
گفتار سوم: رابطه عدالت اجتماعی و تبعیض روا	۱۲۰
گفتار چهارم: دولت رفاه و تبعیض روا	۱۲۱
مبحث دوم: نسبت تبعیض روا و عدالت معاوضی	۱۲۴
گفتار اول: مفهوم عدالت معاوضی	۱۲۴
گفتار دوم: رابطه تبعیض روا و عدالت معاوضی	۱۲۶
مبحث سوم: نسبت تبعیض روا و عدالت توزیعی	۱۲۷
گفتار اول: مفهوم عدالت توزیعی	۱۲۷
گفتار دوم: نظریه های عدالت توزیعی	۱۲۸
بند اول: نظریه نفع متقابل	۱۲۸
بند دوم: نظریه فرجام گرایی	۱۳۰
بند سوم: نظریه عرف گرایی	۱۳۲
بند چهارم: نظریه اختیار گرایی	۱۳۴
بند پنجم: نظریه مساوات طلبی	۱۳۵
گفتار سوم: ارکان عدالت توزیعی	۱۳۷

- گفتار چهارم: رابطه عدالت توزیعی و تبعیض روا..... ۱۳۸
- مبحث چهارم: نسبت تبعیض روا و عدالت تصحیحی..... ۱۳۹
- گفتار اول: مفهوم عدالت تصحیحی..... ۱۳۹
- گفتار دوم: رابطه تبعیض روا و عدالت تصحیحی..... ۱۴۵
- فصل سوم: مبانی و اصول تبعیض روا در نظام حقوقی ایران..... ۱۴۷**
- مبحث اول: مبانی تبعیض روا در نظام حقوقی ایران..... ۱۵۴
- گفتار اول: کرامت در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران:..... ۱۵۴
- بند اول: اتکای نظام جمهوری اسلامی ایران بر کرامت و ارزش والای انسان..... ۱۵۷
- بند دوم: آزادی و کرامت ابناء بشر به عنوان سرلوحه اهداف قانون اساسی..... ۱۵۷
- بند سوم: ممنوعیت استفاده ابزاری از زن و ایمان به کرامت والای او..... ۱۵۸
- بند چهارم: تکلیف دولت در احترام به کرامت ذاتی انسان ها..... ۱۵۹
- گفتار دوم: عدالت اجتماعی در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران..... ۱۶۰
- بند اول: تأمین اجتماعی..... ۱۶۱
- بند دوم: حقوق کار و اشتغال..... ۱۶۲
- مبحث دوم: اصول تبعیض روا در نظام حقوقی ایران..... ۱۶۳
- گفتار اول: اصل محرومیت..... ۱۶۴
- گفتار دوم: اصل فداکاری (جبران)..... ۱۶۵
- گفتار سوم: اصل تعلق به یک گروه خاص (معلولان)..... ۱۷۰
- فصل چهارم: روشها و مصادیق اعمال تبعیض روا در نظام حقوقی ایران..... ۱۷۳**
- مبحث اول: روشهای اعمال تبعیض روا در نظام حقوقی ایران..... ۱۷۵
- گفتار اول: روش ذخیره..... ۱۷۵
- گفتار دوم: روش سهمیه بندی..... ۱۷۶
- بند اول: روش سهمیه بندی در استخدام..... ۱۷۷
- بند دوم: روش سهمیه بندی در آموزش..... ۱۷۸
- الف. سهمیه شاهد..... ۱۷۸
- ب. سهمیه رزمندگان..... ۱۷۸

فهرست مطالب @ ۹

ج. سهمیه خانواده شهدا.....	۱۷۹
د. مناطق محروم.....	۱۷۹
گفتار سوم: روش رقابت خاص.....	۱۷۹
گفتار چهارم: معافیت.....	۱۸۰
گفتار پنجم: تشویق و کمک در گزینش.....	۱۸۱
گفتار ششم: روش ترکیبی.....	۱۸۲
مبحث دوم: مصادیق اعمال تبعیض روا در نظام حقوقی ایران.....	۱۸۳
گفتار اول: امور استخدامی.....	۱۸۹
بند اول: اصول حاکم بر استخدام.....	۱۹۰
الف. اصل حاکمیت قانون:.....	۱۹۰
ب. اصل برابری فرصت شغلی.....	۱۹۱
ج. اصل حقوق مساوی برای کار مساوی.....	۱۹۲
د. اصل لیاقت و شایستگی.....	۱۹۳
ه. اصل امنیت شغلی.....	۱۹۴
و. اصل تأمین رفاه کارکنان دولت.....	۱۹۴
ز. اصل حق دفاع از حقوق شغلی.....	۱۹۵
ح. اصل انضباط اداری.....	۱۹۶
ط. اصل استمرار و توسعه آموزش کارکنان.....	۱۹۶
بند دوم: مهمترین قوانین و مقررات اعمال‌کننده تبعیض روا در نظام استخدامی.....	۱۹۷
الف. در مرحله استخدام.....	۱۹۷
۱. قوانین ناظر بر استخدام جانبازان، اسرا و خانواده شهداء.....	۱۹۷
۲. قوانین و مقررات گزینش.....	۲۰۹
ب. مرحله پس از استخدام.....	۲۰۹
۱. قوانین و مقررات ناظر بر وضعیت استخدامی آزادگان.....	۲۰۹
۲. سایر قوانین و مقررات کشوری.....	۲۱۱
گفتار دوم: امور آموزشی.....	۲۱۹
بند اول: تکالیف دولت در امر آموزش.....	۲۱۹

۱۰ □ تبعیض روا در نظام حقوقی ایران

- الف. آموزش و پرورش رایگان ۲۱۹
- ب. آموزش و پرورش همگانی ۲۲۰
- ج. توسعه و تعمیم آموزش عالی ۲۲۱
- بند دوم: قوانین و مقررات حمایت از ایثارگران ۲۲۲
- الف. ایجاد تسهیلات برای ورود رزمندگان و جهادگران داوطلب بسیجی
به دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی ۲۲۲
- ب. قوانین و مقررات تخصیص‌دهنده سهمیه‌ها برای ایثارگران جهت
ورود به دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی ۲۲۳
۱. سهمیه شاهد ۲۲۴
۲. سهمیه رزمندگان ۲۲۴
۳. سهمیه خانواده شهدا ۲۲۵
- بند سوم: قوانین و مقررات مربوط به سهمیه‌های مناطق محروم ۲۳۰
- الف. سهمیه مناطق ۲۳۱
- ب. سهمیه خاص ۲۳۱
- گفتار سوم: خدمت و وظیفه عمومی ۲۳۳
- بند اول: معافیت تحصیلی ۲۳۴
- بند دوم: معافیت پزشکی ۲۳۴
- بند سوم: معافیت کفالت ۲۳۵
- گفتار چهارم: امور مالیاتی ۲۳۷
- بند اول: اصول حاکم بر نظام مالیاتی ۲۳۸
- الف. عدالت مالیاتی ۲۳۸
- ب. فراگیری (عمومیت) ۲۳۹
- ج. اصل اطمینان (یا قاعده مشخص بودن مالیات) ۲۳۹
- د. اصل سهولت (سهل الوصول بودن) ۲۳۹
- ه. اصل صرفه‌جویی ۲۳۹
- بند دوم: معافیت‌های مالیاتی ۲۴۰
- الف. مالیات بر درآمد حقوق ۲۴۰
- ب. سایر معافیت‌ها ۲۴۲

فهرست مطالب □ ۱۱

۲۴۴	گفتار پنجم: معلولان
۲۴۴	بند اول: تعریف معلولیت
۲۴۶	بند دوم: معلولان در نظام حقوقی ایران
۲۴۶	بند سوم: مصادیق تبعیض روا برای معلولان
۲۴۶	الف. استخدام
۲۴۹	ب. آموزش
۲۵۰	ج. نظام وظیفه
۲۵۰	د. سایر موارد
۲۵۳	نتیجه گیری
۲۵۹	فهرست منابع